Kestävä kehitys – mistä käsitteessä on kyse

Maria Höyssä, tulevaisuusvaliokunnan pysyvä asiantuntija, erikoistutkija Turun yliopisto

Höyssä on toiminut Turun yliopiston kestävän kehityksen opintokokonaisuuden vastuuopettajana 2014 – 2017; hän on kääntänyt ja lyhentänyt tämän materiaalin opintokokonaisuuden nykyisen vastuuopettajan Sari Puustisen englanninkielisestä johdatusluennosta 2024 tämän luvalla

Mitä on ”kestävä kehitys”?

- Normatiivinen käsite: kuvailee mitä pitäisi tehdä
- Määritelmä ja sisältö muuttuneet vuosikymmenten kuluessa, käsitettä on jatkuvasti puitu ja kritisoitu
- Eri määritelmät painottavat kestävyyden eri ulottuvuuksia.
- Eroista huolimatta ajatus on että kestävän kehityksen pitäisi olla globaali tavoite. Käsitteen epämääräisyys on ollut myös hyödyllistä: eri osapuolet voivat tulkita kestävän kehityksen eri tavoin, mutta silti tehdä yhteistyötä ja jakaa tietoa siihen liittyen

Kestävän kehityksen käsitteen taustaa

- **Ympäristöongelmat** nousivat yhteiskunnalliseen keskusteluun laajemmin **1960- ja 1970-luvuilla**
- **Rachel Carsonin (1962) ”Hiljainen kevät”** (Silent Spring) johti ympäristöliikkeen nousuun ja **”Kasvun rajat” -raporttiin (The Club of Rome; Donella Meadows 1972)**, jossa todettiin maapallon luonnonvarojen rajallisuuden johtavan siihen, etteivät väestönkasvu, teollinen tuotanto ja saastuttaminen voi jatkua ikuisesti
- YK:n ensimmäinen konferenssi “Ihmisen ympäristö” (Human Environment) vuonna 1972 Tukholmassa.

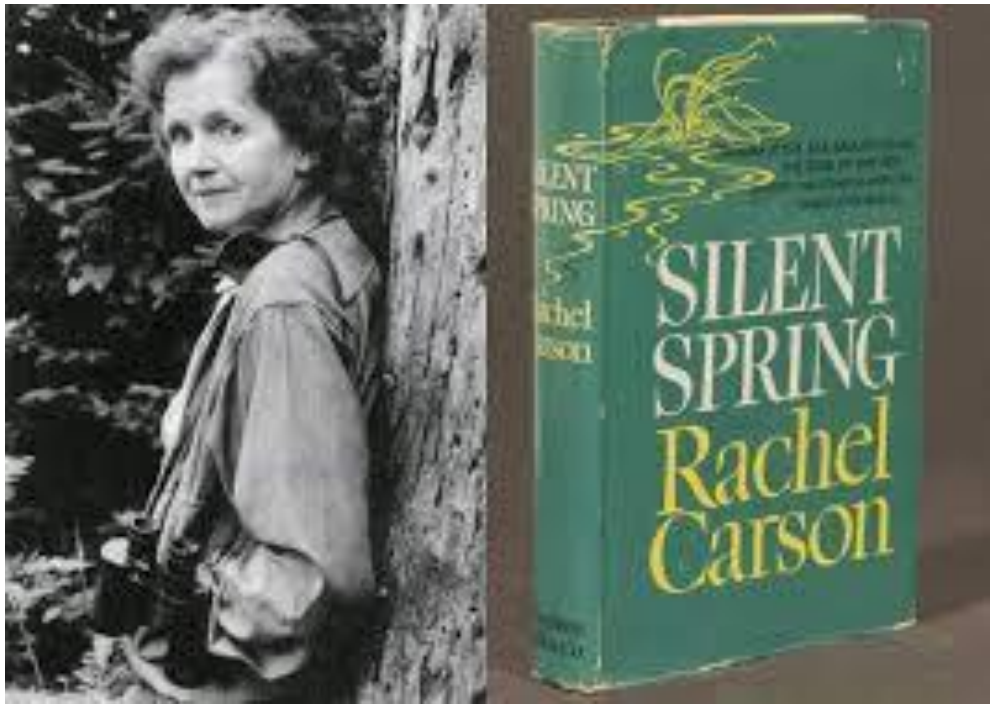

TURUN YLIOPISTO

Kestävä kehitys Brundtlandin raportissa “yhteinen tulevaisuutemme” 1987

"Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa."

- “*Tarpeet*” viittaavat köyhimpien tarpeisiin, jotka tulisi asettaa etusjalle rikkaiden tarpeisiin nähden.
- Raportti painottaa teknologian ja yhteiskunnan kehittymisen roolia nykyisten ja tulevien tarpeiden tyydyttämisessä
- Kritiikki: Vaikka ympäristön kestävyys mainittiin, luonto nähtiin lähinnä resurssina ihmisille
- Taloudellinen kasvu nähtiin ratkaisuna kestämättömään kehitykseen, ei sen syynä. (Robinson, 2004; Heikkurinen & Bonnedahl, 2019)
- Tämä tulkinta edustaa nk. *heikkoa kestävyyttä*

Gro Harlem Brundtland. Kuva Pääministerin kanslia, Norja

TURUN YLIOPISTO

Kestävä kehitys Suomen kestävän kehityksen toimikunnan asettaman ns. Malaskan työryhmän määrittelemänä 1994

"Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Laajasti määriteltynä kestävä kehitys sisältää kolme toiminnallista ulottuvuutta: ympäristötaloudellisen eli ekologisen, yhteiskunnallisen ja kulttuurisen ulottuvuuden."

Prof. Pentti Malaska oli suomalainen Tulevaisuuden tutkija ja Rooman klubin jäsen

- Määritelmä on radikaalimpi kuin Brundtland komission määritelmä, ja sen on ajateltu olleen edellä aikaansa
  - "Ekologisesti kestävä kehitys on taloudellisen kasvun sopeuttamista luonnon asettamiin reunaehtoihin".
- Painottaa tietoisen, kestävyyttä kohti ohjaavan toiminnan merkitystä
- Painottaa myös ekologisen ja kulttuurisen diversiteetin, uudistumiskyvyn ja yhteiskunnallisen murroksen merkitystä
- Näkee kestävän kehityksen myös kulttuurisena muutoksena, jossa yksilön vapaudella ja eettisellä tietoisuudella on merkittävä rooli
- Tämä määritelmä edustaa nk. *vahvaa kestävyyttä*

TURUN YLIOPISTO

Vahva vai heikko kestävyys?

Heikko kestävyys

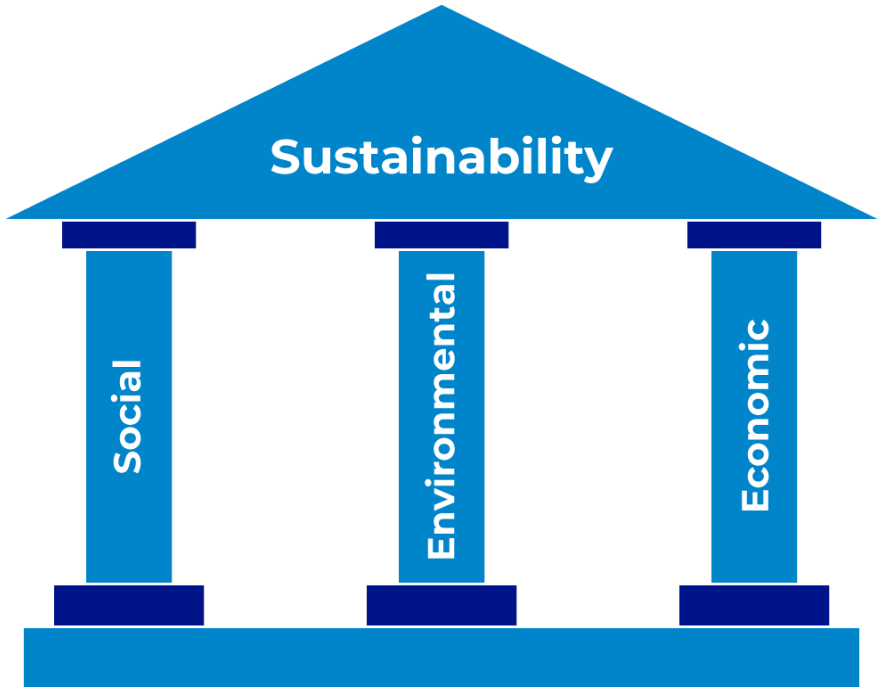

- Kolmen pilarin malli. Ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys
- Näitä **kestävyyden ulottuvuuksia on käsitelty toisistaan riippumattomina**
- Taloustieteessä kolmea ulottuvuutta on käsitelty pääomatyyppeinä: **luontopääoma, sosiaalinen/ inhimillinen pääoma ja taloudellinen pääoma**. Ns. korvattavuusperiaatteen (esim, Solow, 1986, 1991) mukaan **yhden pääomatyypin kasvulla voidaan korvata toisen pääomatyypin heikkenemistä**, kunhan kokonaispääoma pysyy muuttumattomana
- Tämän lähestymistavan mukaan taloudellinen kasvu voi periaatteessa jatkua loputtomiin (Heikkurinen, 2014, p. 11).
- **Teknologian kehityksen nähdään korvaavan luonnonpääoman heikkenemisen** (Rouhinen, 2014, p. 92).

TURUN YLIOPISTO

Vahva vai heikko kestävyys?

Vahva kestävyys

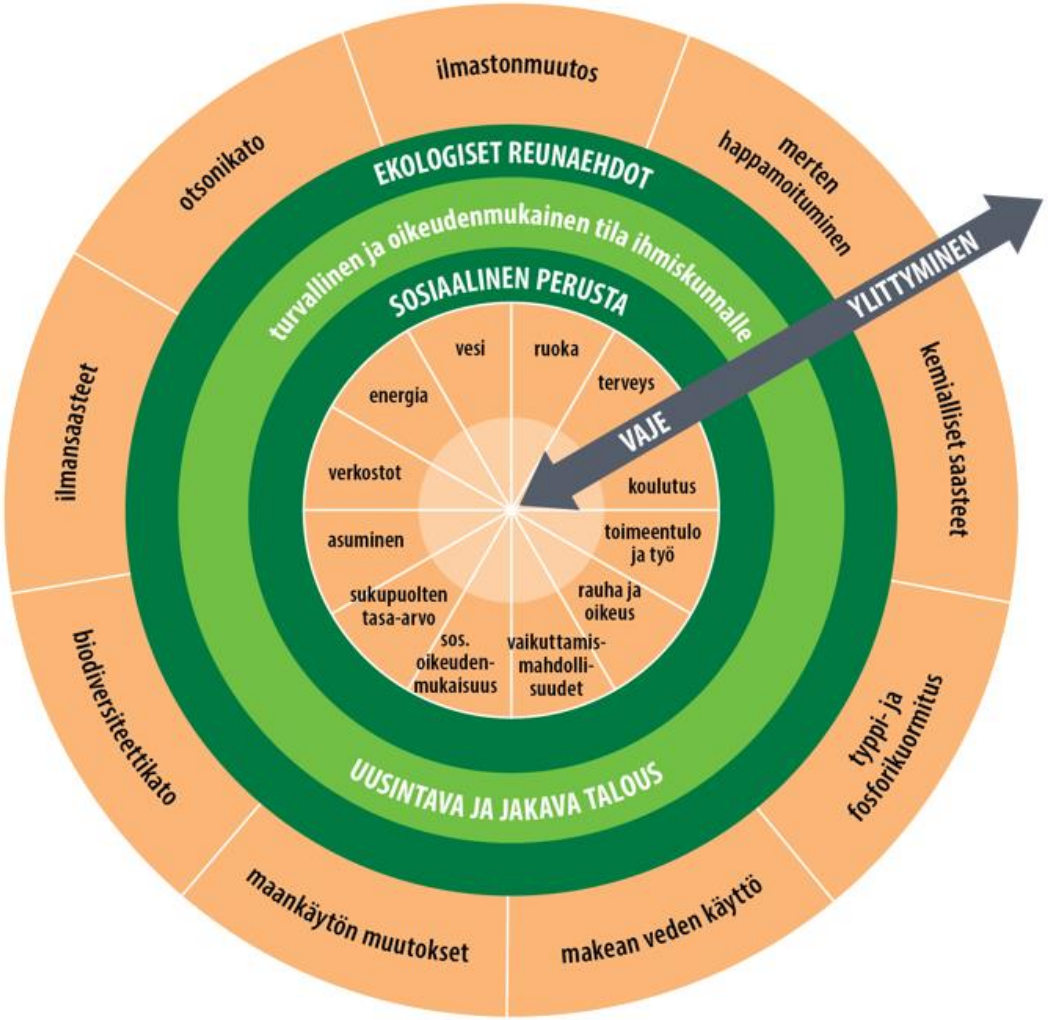

Kate Raworth: Doughnut Economy 2017 (käännös)

- Paikalliset ja globaalit **ekosysteemit asettavat rajat**, joissa talous ja sen kasvattaminen toimivat (Heikkurinen, 2014, pp. 11–12).
- Ihmisen sosiaalinen ja taloudellinen pääoma eivät voi korvata luonnon resursseja ja prosesseja, joten **luontopääomaa on suojeltava ja säilytettävä** nykyisille ja tuleville sukupolville
- Kestävyyden ulottuvuuksien nähdään täydentävän, ei korvaavan, toisiaan (Heikkurinen, 2014, p. 11).
- Kaikkien ihmisten perustarpeet tulisi tyydyttää ja ylikulutusta välttää
- Uutta teknologiaa tarvitaan, mutta **teknologia yksin ei ole ratkaisu**
- Monet vahvan kestävyyden kannattajat kyseenalaistavat loppumattoman talouskasvun ajatuksen

TURUN YLIOPISTO

Kestävä kehitys tieteessä ja tieteenä

- Kestävä kehitys on **normatiivinen käsite, joka voi motivoida tieteellistä tutkimusta**
- Tällaisella tutkimuksella usein on tiedostettu ja tunnustettu arvopohjainen lähtökohta – **tutkimuksen tulee silti tapahtua hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti**
- Kestävä kehitys voi olla tutkimuksen motivaattori/kohde, oppiala tai oppiaine (kestävyystiede)
- Kestävyyteen liittyvää tutkimusta tehdään enenevästi kaikilla aloilla luonnontieteistä oikeustieteeseen, kasvatustieteisiin ja taiteiden tutkimukseen.
- Siinä missä luonnontiede tarjoaa tietoa luonnosta ja teknologiaratkaisuista, humanististen ja yhteiskuntatieteiden rooli on tarkastella kriittisesti yksilöiden, yhteisöiden ja yhteiskuntien toimintaa ja kestävyyttä
- Poikki/monitieteisen tutkimuksen tarve & haasteet
- **Kestävyys vai kestävä kehitys?** On ehdotettu että **“kestävyys” tulisi ymmärtää ihmiskunnan tavoitetilana**, jossa ihmis- ja ekosysteemien toiminta ovat tasapainossa ja **“kestävä kehitys” tulisi ymmärtää kokonaisvaltaisena lähestymistapana ja prosessina,** jotka johtavat kohti kestävyyttä

TURUN YLIOPISTO

Luonnontieteellisen tutkimuksen rooli

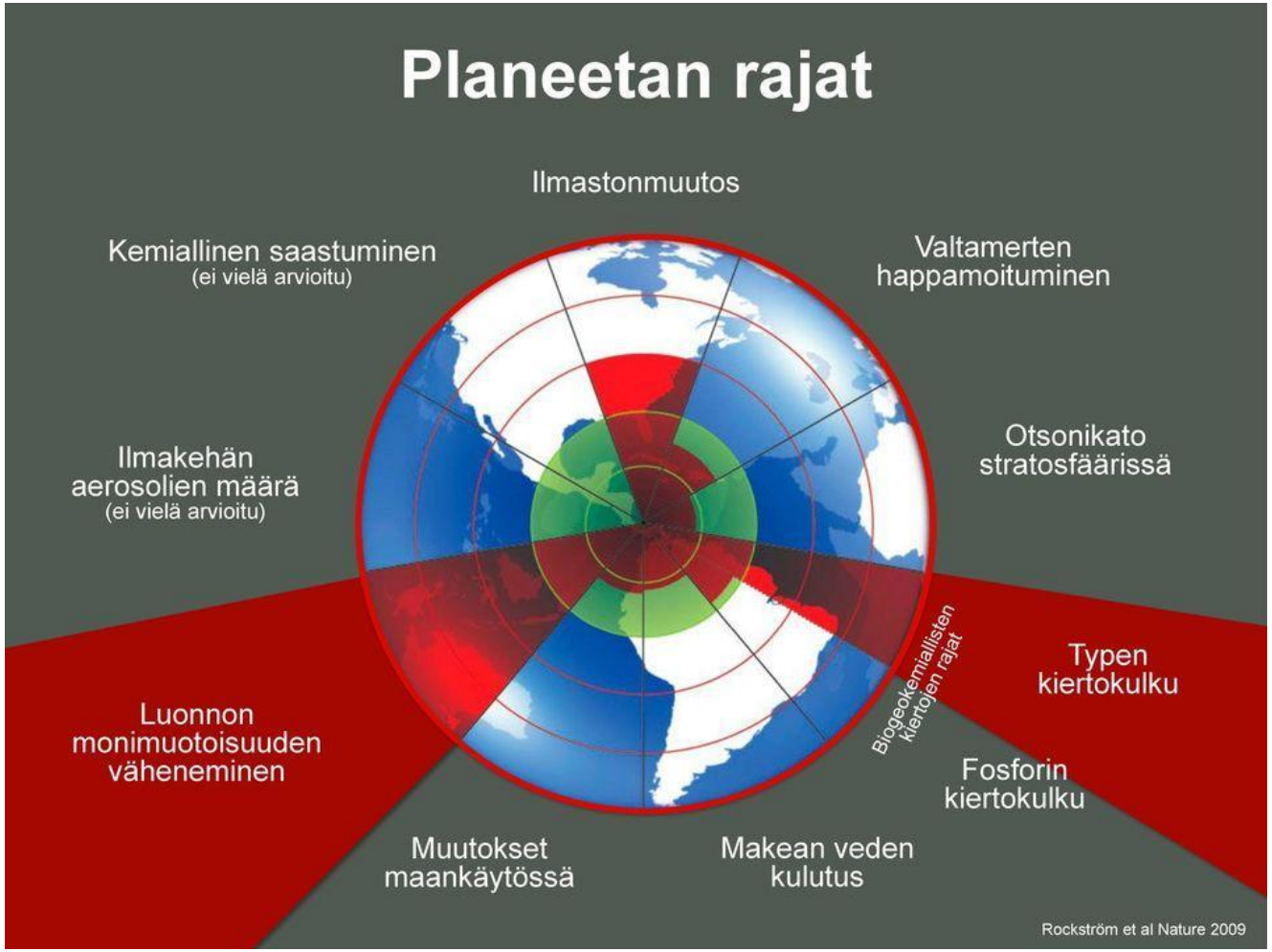

Vihreä sisin ympirä kuvaa turvallista toimintaympäristöä ihmiskunnalle. Vuonna 2009 arvioitiin että kolme turvarajaa oli jo ylitetty: ilmastonmuutokseen, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen ja typen kiertokulun tasapainoon liittyvät rajat

https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys/planeetan-rajat (Planeetan rajat -malli suomennettuna. Kuva: SYKLI)

Planeetan rajat –käsitteellä tarkoitetaan maapallon systeemisiä prosesseja ja kiertoja, joiden toimintakykyisenä pysyminen edellyttää tietyissä raja-arvoissa pysymistä. Käsitteen lanseerasi **v. 2009** maapallon systeemejä ja ympäristöä tutkiva ryhmä, jota johti **Johan Rockström** (Stockholm Resilience Centre) ja **Will Steffen (**Australian National University).

2009

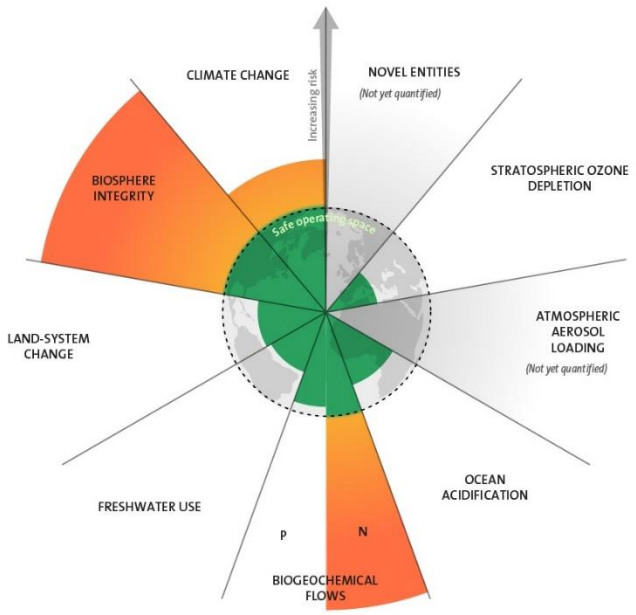

7 boundaries assessed,
3 crossed

2015

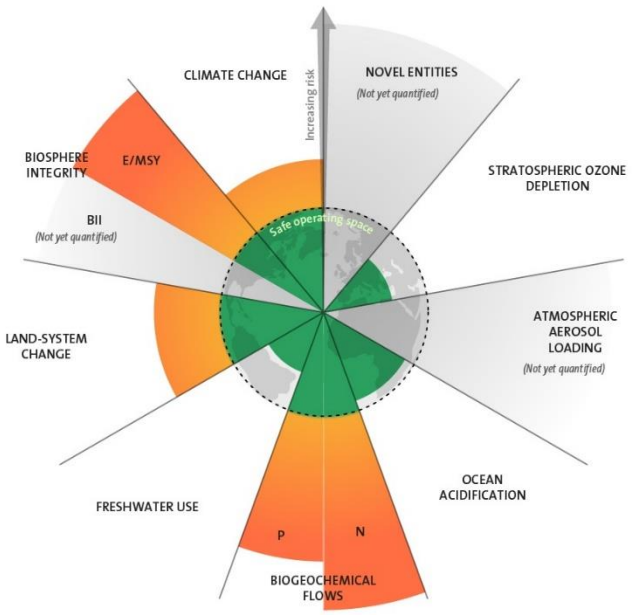

7 boundaries assessed,
4 crossed

2023

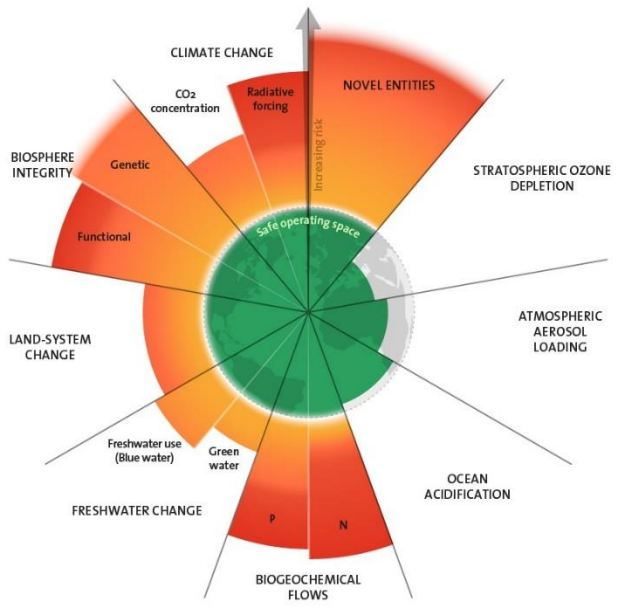

9 boundaries assessed,
6 crossed

Vuoden 2023 päivitys Planeetan rajoihin. Licensed under CC BY-NC-ND 3.0. Lähde:
"Azote for Stockholm Resilience Centre, based on analysis in Richardson et al 2023".

Lisäkalvot kestävän kehityksen politiikasta ja Agenda 2030 -prosessista

TURUN YLIOPISTO

Kestävän kehityksen politiikan aikajana

- 1972 YK:n kokous ”Ihmisen ympäristö” (Human environment) → Tukholman julistus
- 1987 Brundtlandin Raportti ”Yhteinen tulevaisuutemme” (Our common future)
    - “…globaalit ympäristöongelmat johtuvat pääsääntöisesti valtavasta köyhyydestä Etelässä ja kestämättömistä tuotanto- ja kulutustavoista Pohjoisessa”
- 1992 YK:n ympäristö- ja kehityskokous ”Earth Summit”, Rio de Janeiro
- 1997 Rio+5 konferenssi, New York
- **2000 YK:n Millennium Summit → 8 vuosituhattavoitetta köyhyyden lopettamiseksi 2015 mennessä**
- 2002 YK:n maailmankokous kestävästä kehityksestä, Johannesburg
- 2012 YK kestävän kehityksen kokous Rio+20: ”Maailma, jonka haluamme” (The World we want) → alettiin kehittää kestävän kehityksen tavoitteita jatkamaan vuosituhat-tavoiteprosessia
- **2015 YK:n Korkean tason poliittinen foorumi (HLPF) kestävästä kehityksestä → AGENDA 2030, 17 Kestävän kehityksen tavoitetta (SDGs), 169 alatavoitetta**
- SDG-tavoitteet indikaattoreina sille, miten erilaiset toimijat edistävät kestävää kehitystä
- Suomen vapaaehtoinen maaraportti 2020: Report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable development: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162268
- 2020 YK kokousta lykättiin koronapandemian takia
- 2023 YK:n vesikonferenssi (**UN Conference on the Water Action Decade)**
- [2024 UN Summit of the Future → pyrki vahvistamaan Agenda 2030 –tavoittelua ja muita kv-sopimuksia]

TURUN YLIOPISTO

1 EI KÖYHYYTTÄ
2 EI NÄLKÄÄ
3 TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA
4 HYVÄ KOULUTUS
5 SUKUPUOLTEN TASA-ARVO
6 PUHDAS VESI JA SANITAATIO
7 EDULLISTA JA PUHDASTA ENERGIAA
8 IHMISARVOISTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA
9 KESTÄVÄÄ TEOLLISUUTTA, INNOVAATIOITA JA INFRASTRUKTUUREJA
10 ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN
11 KESTÄVÄT KAUPUNGIT JA YHTEISÖT
12 VASTUULLISTA KULUTTAMISTA
13 ILMASTOTEKOJA
14 VEDENALAINEN ELÄMÄ
15 MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ
16 RAUHA, OIKEUDEN-MUKAISUUS JA HYVÄ HALLINTO
17 YHTEISTYÖ JA KUMPPANUUS
KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET

Agenda 2030 ja Kestävän kehityksen tavoitteet (SDGs)

- Agenda 2030 tähtää siihen että kaikki mailman maat saavuttaisivat kaikki 17 tavoitetta
- Maat arvioivat kehitystään vapaaehtoisesti
- Tavoitteet painottavat sosiaalista kestävyyttä ekologisen yli
- Tämän johdosta useat kehittyneet maat vaikuttavat olevan pitkällä tavoitteiden saavuttamisessa
- Mutta jos huomioidaan myös nk. heijastusvaikutukset, eli kunkin maan (tuotantoketjuihin, luonnonresurssien kulutukseen, veronkiertoon, asekauppaan ym liittyvät) kielteiset vaikutukset rajojensa ulkopuolelle, vauraat maat pärjäävät huonommin
- Valmistelut Agenda 2030 jälkeiselle ajalle ovat jo alkaneet

TURUN YLIOPISTO

Kestävä kehitys Suomessa

- Agenda 21 kuntatasolla vuodesta 1992
- 2015, Suomi sitoutui YK:n Agenda 2030 –ohjelmaan.
- Suomen halitus vastaa Agenda 2030:n toimeenpanosta. Suomi on tehnyt kansallisen sitoumuksen kestävään kehitykseen www.kestavakehitys.fi (sitoumus ei kuitenkaan ole sitova)
- Pääministeri johtaa **Kestävän kehityksen toimikuntaa.** Toimikunnan sihteeristö työskentelee pääministerin kansliassa
- Kestävän kehityksen toimikuntaa tukee ja haastaa tutkijoista koostuva **Kestävyyspaneeli**, jota isännöivät HELSUS, SYKE ja LUKE
- Kestävän kehityksen toimeenpano ei sisällä juurikaan sitovia tai juridisia velvotteita – paljon on vapaaehtoisuuden varassa.
- Talousarvio 2018 oli ensimmäinen valtiotasoinen budjetti, joka sisälsi kestävyysarvion [lähde?]
- Kansainvälisen 2021 seurantaraportin mukaan Suomi oli pisimmällä tavoitteiden saavuttamisessa. Saman raportin mukaan, Suomi oli vasta sijalla 135, kun heijastusvaikutukset huomioidaan

TURUN YLIOPISTO